

MİLLÎ MÜCADELE'YE TAM DESTEK VERMİŞ BİR ŞEHİR: KIRŞEHİR

Bengül BOLAT*

ÖZET

Millî Mücadele, çok güç şartlar altında kazanılmış, büyük bir özverinin zaferidir. Millî Mücadele yıllarına gelinceye kadar, Anadolu insanı, yıllarca, savaş, açlık, sefalet ve büyük acılar içinde yaşamak zorunda kalmıştır. Osmanlı Devleti'nin son zamanlarından başlayarak, Balkan Savaşları ve dört yıl süren Birinci Dünya Savaşı sonrasında, sadece devlet değil, Anadolu insanı da tükenmiştir. Ortadaki tablo korkunçtur. Bu kadar acı ve yıkım yetmezmiş gibi, şimdi de bin yıllık vatan toprağı paylaşılmak isteniyordu. Savaş sonrası İtilaf Devletleri ile yapılan Mondros Mütarekesi sonrası Anadolu, doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine Türklerin elinden alınmak isteniyordu. Gerek Mondros Mütarekesi, gerek Sevr Anlaşması uyarınca, Türklere yaşam alanı olarak, sadece Anadolu'nun orta kısımları bırakılmıştı.

Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'dan başlattığı Millî Mücadele, işte bu durumu engelleme savaşı olmuştur. Mücadele genel anlamda işgale uğrayan yerlerde kurulan dernekler aracılığı ile önce yerel, Mustafa Kemal Paşa'nın da katıldığı bölgesel ve ulusal kongreler aracılığı ile alınan karar ve planlamalar ile yapılmaya başlamıştır. Sonraları ise yine işgale uğrayan yerlerde, silahlı mücadele ile sonuçlanmıştır. Anadolu'nun bitkin, fakir ve acılı insanı, bu dört yıllık savaşı, bir ölüm- kalım mücadelesi olarak görmüştür. Ancak bu katılım o kadar da kolay olmamış, bir taraftan işgalci devletlerin saldıkları korku, diğer taraftan İstanbul'dan gelen baskılar etkili olmuş, Millî Mücadele'ye bir karşıtlık da oluşmuştur. Bu durum mücadelenin işini daha da zorlaştırmıştır.

Çalışmaya konu olan Kırşehir ise Anadolu'nun tam ortasında, neredeyse yakın tarihinin hiçbir döneminde işgale uğramamış ve o yıllarda küçük, fakir

*Doç. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, e-mail, bbolat@ahievran.edu.tr

ve geri kalmış bir şehirdir. Ancak birtakım özellikleri olan Kırşehir hem Millî Mücadele liderleri hem de Osmanlı Devleti yöneticilerinin ilgi alanı olmuştur. Bu bağlamda Alevi- Bektaşiliğin merkezi konumundaki ilçesi Hacıbektaş ve tüm bu bölgede yaşayan azımsanmayacak Alevi nüfusu mevcuttur. Bu nüfusun Millî Mücadele'yi desteklemesi veya tersi önemlidir. Mustafa Kemal Paşa ve Heyet-i Temsiliye üyeleri Sivas Kongresi sonrası Ankara'ya geçişte yol üzeri olan Kırşehir'e gelmiş ve buradaki durumu görmüşlerdir.

Kırşehir, işgale uğramamış, ancak yerel halkı, aydını ve eşrafı ile Millî Mücadele'ye tam destek vermiş şehirlerden biri olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Millî Mücadele, Kırşehir, Gençler Derneği, Hilmi Nural.

A CITY WHICH PROVIDED FULL SUPPORT TO THE NATIONAL STRUGGLE: KIRŞEHİR

ABSTRACT

The National Struggle is the triumph of a great sacrifice, won under very difficult conditions. Until the years of National Struggle, the people of Anatolia had been forced to live in wars, hunger, misery and great pain for many years. Starting from the last period of the Ottoman Empire after the Balkan Wars and the World War I, which lasted four years, not only the State but also the people of Anatolia were exhausted. The existing image was horrifying. As though the amount of suffering and destruction was not enough, now the sharing of the thousand-year-old homeland was desired. After the Modros Armistice with the post-war Allied Powers, from the east to the west and north to the south, Anatolia was desired to be taken from the Turks. According to both the Treaty of Mudros and the Treaty of Sèvres, only the central parts of Anatolia were left to the Turks.

The National Struggle, which Mustafa Kemal Pasha initiated from Samsun, was the war of preventing this situation. The struggle at first started with the planning and the decisions made in the local and national congresses which Mustafa Kemal Pasha also attended with the mediation of the associations established in the occupied areas in general. Later, in places that were again occupied, it resulted in armed struggle. The exhausted, the poor and the bitter people of Anatolia considered this four-year war as a struggle for survival. However, this participation was not so easy, on the one hand the fear of the occupying states, on the other hand, the pressures from Istanbul had effects, these too became an opposition to the National Struggle. This made the struggle more difficult.

Kırşehir, which is the subject of the study, during those years was a small, poor and underdeveloped city in the middle of Anatolia and had not been occupied in any period of its almost recent history. However, Kırşehir, which has a number of characteristics, had been an area of interest for both the leaders of the National Struggle and the administrators of the Ottoman Empire. In this context, Hacıbektas, which is the center of Alevi-Bektashism, and a significant number of Alevi populations living in the whole region was present. Receiving or not receiving support from this population for the National

Struggle was important. Mustafa Kemal Pasha and the members of the delegation came to Kırşehir on the way to Ankara after the Sivas Congress and saw the situation here.

Kırşehir was occupied during the period of National Struggle, but it was one of the cities that gave full support to this struggle with its local people, intellectuals and gentry.

Keywords: National Struggle, Kırşehir, Youth Association, Hilmi Nural.

Giriş

Kırşehir, Mondros Mütarekesi sonrasında düşman işgaline uğramamış olmakla birlikte gerek aydınları gerek ileri gelenleri ve gerekse de halkı, Mustafa Kemal Paşa ve Millî Mücadele'nin yanında yer almıştır. Kırşehir'in merkezi ve ilçelerinde, çeşitli Müdafaa-i Hukuk Dernekleri kurulmuştur. Bu derneklerden Kırşehir Gençler Derneği Umumi Kâtibi Hilmi Nural, yine etkin olan Cevat Hakkı Tarım gibi kişiler yazılarında; bir taraftan Kırşehir'in o günkü şartlarından, diğer taraftan da derneklerin faaliyetlerinden bahsetmişlerdir.

Bu çalışmada, genel olarak Millî Mücadele yıllarında Kırşehir'in durumu; konu ile ilgili kaynakların yanı sıra yukarıda bahsedilen kişilerin kalemlerinden aktarılacaktır.

Mondros Mütarekesi ve İşgaller Karşısında Kırşehir'in Tutumu

I. Dünya Savaşı sonrasında İtilaf Devletleri ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan Mondros Mütarekesi (30 Ekim 1918) neticesinde, İtilaf Devletleri anlaşmanın 7. maddesi uyarınca güvenliklerini tehdit edildiği gerekçesi ile Anadolu'yu yer yer işgal etmeye başlamışlardı. Bu bağlamda, Fransızlar Güney bölgelere, İtalyanlar Konya ve Antalya civarına, İngilizler İstanbul ve Anadolu'nun birçok bölgesine asker çıkarmaya başlamışlardı.¹

Millî Mücadele yıllarında, Kırşehir Ankara Vilayetine bağlı bir sancak olup, Mecidiye (Çiçekdağı), Mucur, Hacıbektaş, Avanos, Keskin ve Kaman gibi kazaları ile yaklaşık olarak 100 bin nüfuslu idi. Bu nüfusun yaklaşık 1000'i Rum, Ermeni ve Yahudilerden oluşmaktaydı.²

Mondros Mütarekesi'nin imzalanması ve uygulanmasının hemen ardından, Anadolu'nun birçok bölgesinde çoğunlukla vatansever aydınlar, askerler ve eşraf cemiyetler kurmaya ve yöre halkını işgallere karşı bilinçlendirmeye başlamışlardı. Aynı biçimde merkezi İstanbul'da bulunan İhtiyat Zabıtları Cemiyeti'ne bağlı olarak Kırşehir'de de bir şube açılmış, ancak bu cemiyet kısa bir süre kapatılmıştı.³ Şubat 1919'da da 10 kişilik bir heyet, Kırşehir merkezli

¹ Mondros Mütarekesi, Osmanlı Devleti'nin durumu ve paylaşılması ile ilgili geniş bilgi için bkz. Yuluğ Tekin Kurat, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Paylaşılması 1914-1924**, Ankara, 1986; Selahattin Tansel, **Mondros'tan Mudanya'ya Kadar**, C 1, Ankara, 1977.

² **Yurt Ansiklopedisi**, "Kırşehir" maddesi, C 7, Anadolu, Yayıncılık, Ankara, 1986, s. 4906-4975.

³ **Kırşehir Vilayet Gazetesi**, 15 Temmuz 1959.

ilk dernek olan “Gençler Derneği”ni kurmuşlardı. Kırşehir Gençler Derneği’nin kurucuları, Reis Garipoğlu Reşat (Özdeş), Mustafa Hilmi (Nural), Mehmet Fevzi (Saçak), Cevat Hakkı Tarım, Mehmet Tayyip (İhtiyaroglu), Katırcıoğlu Ahmet Bey, M. Sıtkı (Doğu) Bey ve diğer dört kişi olmuşlardı.

Gençler Derneği’nin Umumi Kâtibi ve Türk Ocağı Reisi Mustafa Hilmi Nural anılarında ülkenin o günlerdeki halini ve Gençler Derneği’ni kuruluşunu şöyle aktarmıştır. “...dört sene devam eden harpten milletçe çok yorgun çıkmıştık... yuvasına dönebilenler meyustu, bezgindi, Hepimiz mağlubiyetin verdiği duygular içinde kıvranıyorduk... memleket ümitsizliğe kapılmış, şaşkına dönmüş insanlar diyarı halinde idi. Bu manevi kırıklık içerisinde birbirini tanıyan bir- iki genç harpten dönen yedek subay ve asker gençleri bir araya toplayarak karşılıklı tanışmak ve kaynaşmak, mahalli hizmetlerde bulunmak gayesi ile bir cemiyet kurmayı düşündük ve “Kırşehir Gençler Derneği” adıyla bir dernek kurduk” Gençler Derneği Kırşehrimizde ilk kurulan sosyal bir teşekküldür.”⁴

Gençler Derneği üyeleri arasında bulunan ve sonraki dönemlerde de Kırşehir’le ilgili önemli çalışmaları olan Cevat Hakkı Tarım,⁵ Kırşehir’in o günlerdeki halini 1915 Ermeni tehciri konusu üzerinden alarak “Memleket halkını üzen en feci hadise Kırşehir’e Leon adında bir Ermeni mutasarrıfının tayin edilişidir. Bu kişiye sırtlarını dayayan soysuz soydaşları, birçok namuslu insanları tehcirle ilgili diye ihbar ederek tevkif ettirip, ellerine kelepçe vurularak İstanbul Divanı Harbine sevk ediyorlar”⁶ cümleleri ile ifade etmiştir. Ermeni Tehciri konusuna değinilmesi ve Hilmi Nural’ın “Her yerde olduğu gibi Kırşehir’de de İttihat Terakki Cemiyeti kapanmıştı. Hürriyet ve İtilaf Fırkası’nın kışla karşısında faaliyetsiz bir şubesi vardı. Biz Gençler tamamıyla

⁴ Hilmi Nural, “Atatürk’ün Kırşehir’i İlk Ziyareti (1) 24 Kânunuevvel 1335”, **Kırşehir’in Sesi**, 12 Şubat 1987. (Bu anılar, “Kurtuluş Savaşı Yıllarında Kırşehir Gençler Derneği Umumi Kâtibi Mustafa Hilmi Nural’ın Anıları” başlığı altında seri yazı olarak yayınlanmıştır)

⁵ Cevat Hakkı Tarım’ın Kırşehir’e bıraktığı eserleri, **Atatürk Kırşehir’de, İnkılâpçı Bir Öğretmen Habib Aröz**, Ankara, 1956; **Kırşehir Tarihi Üzerine Tarih Araştırmaları I**, Kayseri, 1961; **Tarihte Kırşehir, Gülşehri ve Babailer, Ahiler, Bektaşiler**, İstanbul, 1948.

⁶ Cevat Hakkı Tarım, “Milli Mücadele Tarihimizde Kırşehir” **Kırşehir Vilayet Gazetesi**, 8 Temmuz 1959, Osmanlı Arşiv belgelerinde 1915 yılında çıkarılan Tehcir Kanunu uyarınca Kırşehir’e sevk edilen Ermeni sayısı 747 olarak verilmiştir. **BOA**. Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umum Müdürlüğü, 2.şube. 68/66, 8.Za.1333 (17 Eylül 1915) Ayrıca Kırşehir’in demografik durumu ile ilgili yapılan çalışmalarda, bölgede tehcir öncesinden itibaren olan yerleşik Ermeni nüfusu da dâhil olmak üzere, 1918 yılında 4000 Ermeni’nin yaşadığı bilgisi mevcuttur. Necla Günay, XIX. “Yüzyılın Sonlarında Kırşehir Sancağı’nın Demografik Yapısı”, **Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, C 7, S 1, 2006, s. 21-33.

İttihat Terakki mektebinin verdiği ruhla yetişmiştik” cümleleri ile kurdukları cemiyetin bir bakıma İttihat Terakki Cemiyeti'nin devamı olduğunu söylemiştir.⁷

Millî Mücadele hareketinin fitilini ateşleyen önemli olayların başında şüphesiz 15 Mayıs 1919 tarihli Yunanlıların İzmir'i işgal etmesi gelmektedir. Yunanlıların bu kadar haksız ve kanlı bir şekilde İzmir'e girmeleri tüm Anadolu'da olduğu gibi Kırşehir'de de tepki ile karşılanmıştı. Kırşehir'in en yakın ilçelerinden olan Mucur Halkı Harbiye Nezareti'ne çektikleri telgrafta; vatanımızın bir parçası olan İzmir'in işgal haberini üzüntü ile aldıklarını, bu durum karşısında halkın galeyanda olduğunu, İzmir'de bulunan vatandaşlara yardıma hazır olduklarını, ayrıca Avrupa Hükümetlerini de şikâyetle bulduklarını ve işgal sona ermezse kendi kuvvetleri ile korumak konusunda kararlı olduklarını bildirmişlerdi.⁸ Bu sert telgrafın dışında da bugün Kırıkkale iline bağlanmış olan o dönem Kırşehir'in ilçesi Keskin'de işgalin hemen ertesi günü binlerce kişinin katıldığı büyük bir miting düzenlenmiştir.⁹

Hilmi Uran, yazısında, İzmir'in işgali sonrasında Gençler Derneği'nin faaliyetlerini şu şekilde aktarmıştır “15 Mayıs 1919 tarihinde Galip devletler İzmirimizi Yunanlılara işgal ettirmişlerdi. Yunan kuvvetleri Aydın'a ilerliyorlardı. Bu saldırıya ve diğer siyasi olaylara ait ajans, telgraf ve gazeteleri Dernek salonuna asıyor, halkı durumdan haberdar ediyor, tenvire çalışıyorduk. Birbirimize ve halka telkinlerimiz şu manada idi; bastığın toprak senindir, ona sahip ol. Bu toprak bütün Anadolu ve Rumeli'deki topraklarımızdır. Düşmana boyun eğmek yok, istiklal uğrunda ölmek var”¹⁰ Bu sözler aynı zamanda, Gençler Derneği'nin görevleri ile de ilgili bilgi vermekteydi. Dernek, İzmir'in işgali sonrasındaki gelişmeler ilgili haberler yapmak, telgraf ve gazete yazılarını dernek kapısına asarak halkı bilinçlendirmek amacını taşımıştır.

Bu günleri anlatan yazarlar gerek Uran gerekse de Tarım o günlerde halk üzerinde karamsarlığın hâkim olduğunu dile getirmişlerdir. Bu karamsarlığın özellikle Millî Mücadele karşıtlığı yönündeki propagandalar ile iyice arttığını dile getiren Uran, harpten yılmış olanlar ile bir kısım yaşlıların kendilerine yönelik olarak; sivil aklın bu işlere ermeyeceğini ve kurdukları derneğin “gençler” değil “keçiler” derneği olduğuna dair suçlamalarda bulduklarını ifade

⁷ Nural, a.g.y.

⁸ Kırşehir 1923-1998 75. Yıl İl Yıllığı, s. 38.

⁹ Harp Tarihi Vesikaları Dergisi, Belge 64, s. 4; Kırşehir 1923-1998 75. Yıl İl Yıllığı, s. 38.

¹⁰ Uran, Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti” (2), Kırşehir'in Sesi, 19 Şubat, 1987.

etmiştir.¹¹ Tarım ise “*Hiçbir doktor hastasına zehir sunamamıştır; fakat ben bu vatan anaya koynunda büyüttiği evlatlarının zehir içirdiğini görüyorum. Hayır hayır... bu fırtına denecek... bu yangın sönecek... bu memlekette nurlu sabahlar doğacak... bekliyoruz o muhteşem sabahı...*”¹²

Her iki yazar da bu umutsuzluk karşısında kendilerinin yılmadığını, halkı sürekli olarak telkin ettiklerini belirtmiş ve Mustafa Kemal Paşa’nın 19 Mayıs 1919’da Samsun’dan başlattığı mücadelenin Anadolu üzerinde güneş doğurduğunu ifade etmişlerdi. Bu bağlamda Tarım’ın cümleleri son derece etkilidir. “*Karanlıklar, tereddütler ve umutsuzluklar içinde başı kesilmiş bir kuş gibi çarpınan Türk Milletini aydınlığa ve selamete kavuşturacak baklediğimiz baş 19 Mayıs 1919 günü Samsun ufuklarında bir güneş gibi doğuyor, aslanlar gibi gürleyerek haykırıyordu. Zelilane yaşamaktansa, asilane ölmek daha şerefli bir harekettir. Ya İstiklal ya ölüm...*”¹³

Millî Mücadele aşamalarını dikkatle izleyen Kırşehir, Sivas Kongresi’ne büyük ilgi göstermiştir. Anadolu’nun diğer yerlerinde olduğu gibi, Kırşehir’de de kongreye katılması için delege seçimi yapılmış ve Zeki Efendi seçilerek yola çıkmıştır. Ancak kaynaklardan elde edilen bilgilere göre, Zeki Efendi Sivas’a ulaşip kongreye katılamamıştır.¹⁴

Sivas’a delegesini ulaştıramayan Kırşehir, özellikle Yozgat İsyanını şehre sokmamak için, Berlin Büyükelçisi Hüsrev Gerede ile görüşmüş, teşkilatlanma ve mukavemet hazırlıkları yapmıştır. Aynı şekilde Kongreyi basmakla görevlendirilen Ankara Valisi Muhittin Paşa’nın bu faaliyeti daha Çorumdayken haber alınmış ve Kuva-i Milliye üyesi olan Keskinli (Hamitli olarak da anılır) Rıza (Silsüpür) Bey tarafından durdurulmuştur.¹⁵

Sivas Kongresi ile ilgili görüşlerini aktaran Hilmi Nural, Erzurum ve Sivas Kongreleri’nde oluşturulan Heyet-i Temsiliye’nin Millî Mücadele’nin ilk karargâhı olduğunu, bu karargâhın kendilerinin yapmakta olduğu istiklal propagandasını takviye ettiğini ve halkın kurtuluş ümidini arttırdığını yazmıştır.¹⁶

¹¹ A.g.y.

¹² Tarım, “Millî Mücadele Tarihimizde Kırşehir”, **Kırşehir Vilayet Gazetesi**, 8 Temmuz 1959.

¹³ Tarım, **Kırşehir Vilayet Gazetesi**, 9 Eylül 1959.

¹⁴ **Atatürk’ün Bütün Eserleri**, C 3, Cumhuriyet’in 75. Yıl Armağanı, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1999, s. 296.

¹⁵ Konu Hakkında Geniş Bilgi İçin bkz. Bayram Sakallı, **Ankara ve Çevresinde Millî Faaliyetler**, Ankara, 1988, s. 31-32.

¹⁶ Nural, Atatürk’ün Kırşehir’i İlk Ziyareti” (3), **Kırşehir’in Sesi**, 26 Şubat 1987.

Millî Mücadele döneminde Kırşehir'de Gençler Derneği dışında, Müftü Halil Gürbüz başkanlığında "Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti", Mucur kaymakamı, Cevat Akın'ın başkanlığında "Mucur Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti", Kaman eşraflarından Hacı Ali Bektaş başkanlığında "Kaman Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti", Halil Efendi tarafından kurulan ama asıl başkanlığını I. TBMM'de vekil olan Cemalettin Çelebi'nin¹⁷ yürüttüğü "Hacıbektaş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti"de kurulmuştur.¹⁸ Kırşehir kazalarındaki bu cemiyetler de Millî Mücadele'ye tam destek vermişlerdir.

Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti

Millî Mücadele dönemi içinde Kırşehir için en önemli konu hiç şüphesiz Mustafa Kemal Paşa ve Heyet-i Temsiliye üyelerinin Kırşehir'e gelmesi ve burada kalmaları olmuştur.¹⁹ Günümüze kadar, şehirde, her yıl 21-24 Aralık tarihleri arasında yapılan çeşitli etkinliklerle bugüne ait bilgiler ve hatıralar canlandırılmaya devam etmektedir. Atatürk'ün Kırşehir ziyareti ve buradaki temasları, Kırşehir insanı için Millî Mücadele döneminde kendi şehrinin katkısı konusuna ilişkin en önemli olaydır. Bu ziyaret esnasında Atatürk'e gösterilen sevgi, yapılan konuşmalar ve duygusal paylaşımlar yöre halkı için her yıl tazelenen bir gurur vesilesi olmuştur.

Sivas Kongresi tamamlandıktan sonra, Heyet-i Temsiliye üyeleri Millî Mücadele'yi, Anadolu'da her bakımdan elverişli ve güvenilir olmasından dolayı Ankara'da sürdürme kararı almışlardı. Mustafa Kemal Paşa ve Heyet-i Temsiliye üyeleri 18 Aralık 1919'da Sivas'tan ayrılmıştır. Heyet güzergâhını, Kayseri, Kırşehir ve Ankara olarak ayarlamıştır. 21 Aralık'ta Kayseri'den ayrılan heyet²⁰ 21 Aralık günü Topaklı mevkiinde Kırşehir atlıları tarafından karşılanmış ve Mucur'a gelmişlerdir.²¹

¹⁷ Kırşehir'in ilk TBMM milletvekilleri ile ilgili bkz. Yaşar Özüçetin, "Türkiye Büyük Millet Meclisi, Birinci Dönem Kırşehir Mebusları (1)", **I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni**, 8-10 Ekim 2003, Kırşehir, 2004, s. 437-450.

¹⁸ Sırrı Kardeş, **Heyet-i Temsiliye ve Mustafa Kemal Kırşehir'de**, C.H.P. Halkevleri Bürosu Yayınları, Ankara, 1950, s. 29-31.

¹⁹ Konu ile ilgili bazı çalışmalar, Ethem Basınoğlu, **Çeşitli Yönleri ile Kırşehir**, Filiz Yay., 1981; Sırrı Kardeş, **Heyet- Temsiliye ve Mustafa Kemal Kırşehir'de**, Ankara, 1950; Yaşar Şahin, "Mustafa Kemal Paşa ve Kırşehir", **Kırkkültür**, S 7, Ankara, Güz 2005, Cevat Hakkı Tarım, **Atatürk Kırşehir'de**, Ankara, 1956.

²⁰ Kayseri Temasları İçin bkz. Mazhar Müfit Kansu, **Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber**, C II, 2. Baskı, Ankara, 1988, s. 492.

²¹ Kansu, **a.g.e.**, s. 493.

Hilmi Nural, Heyet-i Temsiliye ve Atatürk'ün Kırşehir'e gelişi haberini anılarında şöyle aktarmıştır. *“Bizler Kongrenin karar ve tebliğlerini daha ziyade her zaman temasta bulunduğumuz Askerlik Şubesi Reisliğinden alıyorduk. Bu çalışmalarımızın hararetleli günlerinden biri idi ki Askerlik Şubesi Reisi, Heyet-i Temsiliye'nin Sivas'tan Kayseri yolu ile Kırşehir'e uğrayacağını, buradan da Ankara'ya gideceğini haber verdi.... Heyet-i Temsiliye'yi karşılamak ve Kırşehirimiz halk efkârının millî istiklal aşkı ve ruhu içinde bulunduğunu gösterebilmek muhakkak ki bu muhterem hey'et üzerinde iyi tesirler ve yakında başlayacakları mücadeleleri için değerli ümitler bırakacaktı.”*²²

Heyet'in Kırşehir ve çevresinde bulunmaları 25 Aralık tarihine kadar olmuştur. Kaynaklarda verilen bilgilere göre, 21 Aralık günü Mucur'da kalan heyet buradan Hacıbektaş'a geçmişler bir gece de burada kalmış, ertesi gün tekrar Mucur'da kaldıktan sonra 24 Aralık günü Kırşehir merkeze gelmiş, burada da bir gece kalmış, ertesi gün Kaman'a geçişlerdir.²³

Mustafa Kemal Paşa ve beraberindekilerin Mucur'daki temasları süresince nerede nasıl karşılandıkları ve yapılan törenlerle ilgili anılarda ve kitaplarda birbirinden farklılık gösteren bilgiler mevcuttur. Mazhar Müfit Kansu gelmeleri gereken saatten üç saat sonra geldiklerini ve doğruca hükümet binasına giderek Kaymakam Cevat Bey ile görüştiklerini ve buraya habersiz geldiklerini²⁴ yazarken, Ali Sarıkoyuncu kitabında habersiz ve geç saat olduğu için Heyet için halkın da katıldığı bir karşılama yapılmadığını belirtmiştir.²⁵ Ancak Cemal Kutay ise Temsil-i Heyet üyelerinin, başlarında Müftü İsmail Hakkı olan kalabalık bir heyet tarafından karşılandığı bilgileri mevcuttur.²⁶ Sonuç itibarıyla Heyet-i Temsiliye üyeleri ve Atatürk Mucur'da kaldıkları süre boyunca kendilerine ve Millî Mücadele'ye gösterilen ilgiden çok memnun kalmışlardır ki, Mustafa Kemal Paşa daha sonradan heyet için yapılan programda konuşma yapan başöğretmen Servet Hanıma bir telgraf göndermiştir. Telgrafta yer alan *“Yapılan karşılama törenine katılmak suretiyle gösterilen nezaket eserine şahsen müteşşekkîr olduğumuz gibi, bu küçük*

²² “Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti” (3), **Kırşehir'in Sesi**, 26 Şubat, 1987.

²³ Kardeş, **a.g.e.**, s. 9-16; Kansu, **a.g.e.**, s. 492-496; **Hüsrev Gerede'nin Anıları**, Yay. Haz. Sami Önal, 3. Baskı, İstanbul, 2002, s. 148-151.

²⁴ Kansu, **a.g.e.**, s. 493.

²⁵ Ali Sarıkoyuncu, **Millî Mücadelede Din Adamları**, C I, 4. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay, Ankara, 2002, s. 33.

²⁶ Cemal Kutay, **Kuruluşun ve Cumhuriyetin Manevi Mimarları**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay, Ankara, bty, s. 305.

kasabada gördüğümüz ilerleme eserlerinde de mütehasıs olduk. Tebrik seza olan çalışmalarınızda başarılar"²⁷ ifadeler bu memnuniyeti göstermektedir. Ayrıca heyetin burada olduğu günlerde de Mucur Müdafaa-i Hukuk Derneği kurulmuştur.²⁸

Hacıbektaş, çok küçük bir yerleşim yeri olmakla beraber, son derece önemli merkezdir. O yıllarda Anadolu'da yaşayan üç, dört milyon kadar sayıları olan Alevi ve Bektaşî üzerinde büyük etkinliği olan Bektaşî Dedevası'nın desteğini almak, hem İstanbul hem de Mustafa Kemal Paşa için önemlidir.²⁹ Bu yüzden Mustafa Kemal Paşa 26 Haziran 1919'da Konya'da bulunan İkinci Ordu Müfettişliğine gönderdiği yazıda, Tokat ve Amasya havalisinde bulunan çok sayıda Alevi nüfusun Kırşehir'deki Baba Efendi Hazretlerine fevkalade bağlı olduklarını, o yüzden de bu kişilerin Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerine alınmalarını talep etmiştir.³⁰

Mustafa Kemal Paşa ve beraberindekiler, 22 Aralık günü Mucur'dan ayrılmış ve Bektaşîlik ile Aleviliğin merkezi olarak kabul edilen Hacıbektaş'a gelmişlerdi. Hacıbektaş Çelebisi Cemalettin Çelebi'nin konuğu olmuşlardı. Hacıbektaş Çelebisi konuklarını Beştaşlar mevkiinde karşılamıştır.³¹

Hacıbektaş'ta yapılan temaslarda, Mustafa Kemal Paşa, Cemalettin Çelebi'nin ve yöre halkının tamamen Millî Mücadele'ye bağlı olduklarını görmüştür. Hatta Çelebi ile baş başa yaptıkları görüşmede Çelebi'nin kendisi gibi Cumhuriyet rejimi taraftarı olmasını belirtmesi üzerine bu konuda yorum yapmamıştır.³²

Mustafa Kemal Paşa ve yanındakiler buradaki temaslارını tamamlayarak Hacıbektaş'tan ayrılmış ve 24 Aralık 1919'da Kırşehir'e varmışlardır.

²⁷ Kardeş, a.g.e., s.12.

²⁸ Kutay, a.g.e., s. 305.

²⁹ **Kırşehir İl Yılığ 1973**, s. 14. Millî Mücadele dönemi içinde Erzurum Kongresi'nin yapıldığı günlerde İstanbul Hükümeti de Hacıbektaş'a temsilci olarak Ankara Valisi Muhittin Paşa'yı göndermiş, ancak bölgede kendisine ilgi gösterilmemiştir. **Yurt Ansiklopedisi**, s. 4917.

³⁰ Sakallı, a.g.e., s. 23.

³¹ Ziya Oranlı, **Atatürk'ün Şimdiye Kadar Yayınlanmamış Anıları**, Anlatan: Ali Metin, Alkan Matbaası, Ankara, 1967, s. 45. Burada önemli bir konunun altının çizmek gerekir. Daha hiç kimsenin Beştaş'ta karşılanmadığı, gelen konukların hepsinin Dergâhın kapısında kimi zamanda oturur vaziyette karşılandığı, hatta daha önce Osmanlı Devlet adamları Talat ve Enver Paşaların dahi dergâhta karşılandığı, ancak Atatürk'ün Hacıbektaş dışında Beştaşlar mevkiinde karşılandığı bilgisi mevcuttur. **Kırşehir İl Yılığ 1973**, s. 14.

³² Kansu, a.g.e., s. 434; Kardeş, a.g.e., s. 18-19.

Gençler Derneği Umumi Kâtibi Hilmi Nural, Heyet-i Temsiliye ve Mustafa Kemal Paşa'nın Kırşehir'e ziyaretleri öncesinde, şehir girişlerinde karşılanması ile ilgili anılarında, Askerlik Şubesinden öğrendikleri bu haberi alırmaz, dernek olarak harekete geçtiklerini ve diğer kurumlarda karşılama ve diğer konularda henüz program yapılmadığını şu cümleler ile aktarmıştır: *“Düşündüğümüz şekilde bir karşılama töreni için bizim Gençler Derneği'nden maada şehrimizde hiçbir teşekkül yoktu. Mahalli Hükümet müteReddit, Belediye kararsızdı... Derneğin Umumi Katibi sıfatıyla Mutasarrıfı ziyaret ettim. Kırşehir'imiz o zaman müstakil mutasarrıflıktı...”* Nural sözlerinin devamında Hükümetin karşılamaya yönelik bir programı olmağını, o yüzden kendilerinin bu işi üstlenmek istediklerini ve gerek hükümetin gerekse de Belediyenin bu programa izin verdiklerini belirtmiştir.³³ Bu anılardan anlaşıldığı kadar, o dönem devlet yetkilileri büyük ihtimalle, İstanbul Hükümetinden çekindiklerinden dolayı Mustafa Kemal Paşa ve Heyet-i Temsiliye'yi resmî bir sıfatla karşılayamamışlar, ancak Gençler Derneği'nin bir program yapmasına izin vermişlerdir.

Nural, karşılama ile ilgili anılarında, Uzun Çarşı'dan Bedestene kadar olan tüm dükkânları gezerek olacak masraf için para topladıklarını, tüm esnafın seve seve bu parayı verdiklerini ve o zamanın parası 20 lirayı denkleştirip iki kurban aldıklarını anlatmıştır. Çarşıda tellal gezdirerek halka duyuru yapıp, isteyen kişilerin şehrin girişinde, Kılıççı Köprüsünde, isteyenlerinde, çarşıdaki Kapıcı önünde bulunmalarını anons ettirdiklerini yazmıştır. Resmî olarak karşılama yapamayan belediyenin de bu çalışmalara destek verdiğini belirten Nural, Ortaokul müdürü Ömer Aydın Bey'in öncelikle Kırşehir'in yetiştirdiği en önemli aydınlardan biri olduğu bilgisini verdikten sonra, okulunda öğretmen ve öğrencilerini bu karşılamaya getirdiği bilgisini vermiştir.³⁴

Hilmi Nural'ın, *“Böylesi siyasi bir ortamda Kırşehir halkının millî istiklal ruhu ve aşkı içinde bu büyük kahramanı ve arkadaşlarını candan, pek samimi bir kucaklayışla karşılamaları, ilerisinin ne olacağını sezebilen biz Kırşehirliler için istiklal mücadelemiz tarihinde takdirle kaydedilecek millî bir şereftir”* cümleleri o dönem genel olarak Kırşehir'in Millî Mücadele'ye bakışının ve sonrasında her yıl tekrarlanan anmalarının özeti olarak değerlendirilebilir.

³³ **Kırşehir'in Sesi**, “Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti” (4), 5 Mart 1987.

³⁴ **Kırşehir'in Sesi**, “Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti” (5), 12 Mart 1987.

Mustafa Kemal Paşa ve beraberindekilerin bu sıcak karşılama sonrasında, hükümet Konağı'nda resmî olmayan bir şekilde ağırlandığı bilgisi verilmiştir. Daha sonra ise heyet, eski Belediye reisi Çopur Sait Efendi'nin oğlu Mustafa Efendi'nin evinde misafir edilmişlerdir.³⁵

Heyet ertesi gün Ankara'ya yola çıkacağından vaktin az olduğunu belirten Nural, derneğin çalışmalarını anlatabilmek için bir çay tertip etmiş ve heyeti, Gençler Derneği salonuna davet etmişlerdir. Hükümet Erkânının da katıldığı bu görüşmelerin ilk yarım saati memleketin içinde bulunduğu durumun anlatılması ile geçmiş, yine Kırşehir'in önemli aydınlarından olan dernek üyesi Cevat Hakkı Tarım'ın hazırladığı nutku, Ortaokul Müdürü Ömer Aydın Bey okumuştur. Çayların içilmesinin ardından Mustafa Kemal Paşa'nın ayağa kalkması üzerine, salonda bulunanların hepsi de ayağa kalkmıştır. Paşa, memleketin durumunu daha etraflıca anlatmış ve son olarak da Türk Milletinin hiçbir zaman esir yaşayamayacağını yinelemiştir. Mustafa Kemal Paşa konuşmasını bitirdikten sonra, derneğin defterine şu notu düşmüştür.

“ Kırşehir Gençlerinin vatanımızda gençliğin kıymetli bir enmuzeci olduklarını isbat edecek efkâr-ı metine ve musibe ile mütehalli buldukları kanaat ile vâzî imza ederiz. 24. Kanunuevvel 1335.

Mustafa Kemal, Hüseyin Rauf, Mazhar Müfit, Ahmet Rüstem, Hakkı Behiç”³⁶

Mustafa Kemal Paşa ve Heyet-i Temsiliye üyeleri için akşam bir fener alayı düzenlenmiştir. Gençler Derneği belediye ve esnaftan temin ettikleri fenerler ve meşaleler hazırlamış ve büyük bir kalabalık ile misafirlerin kaldığı konağın önünde toplanmışlardır. Burada Ömer Aydın Bey son derece duygusal bir konuşma yaparak *“Muhterem Paşa Hazretleri bizler buraya hem size hürmet ve rabitamızı arz etmeye geldik, hem de bazı istirhamatta bulunacağız”* diye sözlerine başlamış ve memleketin içinde bulunduğu feci durumu aktarmıştır. Sözlerinin devamında *“biz şehitlerimize böyle karanlık günleri görmek için mi verdik? Bizi aydınlığa çıkaracak hiç kimsemiz yok mu? Bulunmayacak mı? Muhterem paşam! Milletin bu uğurda bütün ümidi sizdedir.”*

³⁵ Kırşehir'in Sesi, “Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti” (6), 19 Mart 1987.

³⁶ Kırşehir'in Sesi, “Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti” (7), 26 Mart 1987; Kansu, a.g.e., s. 496.

diyerek konuşmasını bitirmiştir.³⁷ Bu duygusal konuşma sonrası Mustafa Kemal Paşa'da -Nural'ın ifadesine göre- çok heyecanlanmış ve “*müsterih olunuz, bu karanlık günler geçecek ve sabah olacaktır. Bütün dünya biz Türklere karşı birleşip harekete geçse yine inşallah ayakta kalacağız... bilirsiniz büyük vatan şairi Namık Kemal bir şiirinde şöyle demişti;*

Vatanın bağına düşman dayadı hançerini,

Yok imiş kurtaracak bahtı kara maderini

Ben Kemal de diyorum ki

Vatanın bağına düşman dayarsa hançerini,

*Bulunur kurtaracak bahtı kara maderini.*³⁸

Bu sözler büyük bir coşkuyla alkışlanmış ve toplanan halkın heyecanı iyice artmıştır. Millî Mücadele dönemi boyunca adeta bir slogan gibi kullanılan bu sözlerin üzerine Ömer Aydın Bey, Mustafa Kemal Paşa'ya İstanbul'a çağrıldığını duyduklarını ve oraya kesinlikle dönmemesini, çünkü memleketin kurtuluşunun kendisine ve Anadolu'ya bağlı olduğunu dile getirmiş bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa'da “*söz veriyorum, İstanbul'a gitmeyeceğim*”³⁹ demiştir.

Kırşehir'deki temaslarını tamamlayan Mustafa Kemal Paşa ve Temsil Heyeti 25 Aralık 1919 günü Kırşehir'den ayrılmış, Kaman, Çiçekdağı ve Beynam'dan sonra 27 Aralık günü Ankara'ya ulaşmıştır.

Sonuç

Mondros Mütarekesi sonrasında, Anadolu'da işgal edilmemiş yerlerden birisidir Kırşehir. Ancak Anadolu'nun içinde bulunduğu feci durumu gören vatansaver aydınların faaliyetleri ile Millî Mücadele'yi destekleyen bir yer olarak geçmiştir tarihimize. Yanı başında bulunan Yozgat'taki ayaklanmaların bu şehre girmesine izin vermeyen vatansaverler yöre halkını da bu bilinçle telkin etmişlerdir. O günlerde küçük, bakımsız ve son derece fakir olan bu şehir için; Atatürk'ün, Sivas'tan Ankara'ya giderken, Kırşehir'de kalması,

³⁷ **Kırşehir'in Sesi**, “Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti” (8), 2 Nisan 1987; Kardeş, **a.g.e.**, s. 26, 39-40.

³⁸ **Kırşehir'in Sesi**, “Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti” (9), 16 Nisan 1987; Kardeş, **a.g.e.**, s. 39-40.; Tarım, “Atatürk'ün Kırşehir'e Gelişlerinin 41. Yıldönümünü Kutlarken”, **Kırşehir Velayet Gazetesi**, 21 Aralık 1960; Oranlı, **a.g.e.**, s. 44-45.

³⁹ **Kırşehir'in Sesi**, “Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti” (10), 7 Mayıs 1987.

buradaki temaslarında yörenin Millî Mücadele taraftarlığını göstererek ateşli konuşmalar yapması ve bu konuşmalardaki cümlelerin slogan haline gelmesi büyük gurur kaynağı olmuştur. Özellikle o dönem Kırşehir'in ilçesi olan Hacıbektaş'taki temaslar son derece önemli olmuştur. Anadolu nüfusu içinde azımsanmayacak bir sayıda olan Alevi ve Bektaşilerin bağlı oldukları Bektaşi Dedesi Cemalettin Çelebi ve Hacıbektaş insanının Millî Mücadele'ye bağlılığı ve cumhuriyet rejimini dahi sezecek ileri görüşlüğü dikkate değerdir.

Anadolu'nun birçok bölgesinde olduğu gibi, Kırşehir de tüm yokluklarına, acılarına ve halkının çoğunun cehaletine rağmen, vatan sevgisinin bilincine sahip olmuştur. Karşı propagandalara ve durumun belirsizliğine rağmen daha en başından Millî Mücadele'nin ve Atatürk'ün yanında durmayı tercih etmiştir. Atatürk için ise daha Millî Mücadele'nin başında Anadolu'nun ücra yerlerinde dahi bu bilinci görmek, son derece sevindirici olmuş ve bu mücadelenin kesin olarak kazanılacağını yönelik inancını arttırmıştır.

KAYNAKÇA

Belge ve Ansiklopediler

BOA. Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umum Müdürlüğü, 2. Şube. 68/66, 8.Za.1333 (17 Eylül 1915).

Yurt Ansiklopedisi, "Kırşehir" maddesi, C 7, Anadolu, Yayıncılık, Ankara, 1986.

Kitap ve Makaleler

Atatürk'ün Bütün Eserleri, C 3, Cumhuriyet'in 75. Yıl Armağanı, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1999.

Basınoğlu, Ethem, **Çeşitli Yönleri ile Kırşehir**, Filiz Yay., 1981.

Günay, Necla, XIX. "Yüzyılın Sonlarında Kırşehir Sancağı'nın Demografik Yapısı", **Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, C 7, S 1, 2006.

Harp Tarihi Vesikaları Dergisi, Belge 64.

Hüsrev Gerede'nin Anıları, Yay. Haz. Sami Önal, 3. Baskı, İstanbul, 2002,

Kansu, Mazhar Müfit, **Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber**, C II, 2. Baskı, Ankara, 1988.

Kardeş, Sırrı, **Heyet-i Temsiliye ve Mustafa Kemal Kırşehir'de**, C.H.P. Halkevleri Bürosu Yayınları, Ankara, 1950.

Kırşehir 1923-1998 75. Yıl İl Yıllığı.

Kurat, Yuluğ Tekin, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Paylaşılması 1914-1924**, Ankara, 1986.

Kutay, Cemal, **Kuruluşun ve Cumhuriyetin Manevi Mimarları**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay, Ankara, bty.

Oranlı, Ziya, **Atatürk'ün Şimdiye Kadar Yayınlanmamış Anıları**, Anlatan: Ali Metin, Alkan Matbaası, Ankara, 1967.

Özüçetin, Yaşar, "Türkiye Büyük Millet Meclisi, Birinci Dönem Kırşehir Mebusları (1)", **I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni**, 8-10 Ekim 2003, Kırşehir, 2004.

Sakallı, Bayram, **Ankara ve Çevresinde Millî Faaliyetler**, Ankara, 1988.

Sarıkoynucu, Ali, **Millî Mücadelede Din Adamları**, C I, 4. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay, Ankara 2002.

Şahin, Yaşar, Mustafa Kemal Paşa ve Kırşehir, **Kırkkültür**, S 7, Ankara, Güz 2005,

Tansel, Selahattin **Mondros'tan Mudanya'ya Kadar**, C 1, Ankara, 1977.

Tarım, Cevat Hakkı, **Atatürk Kırşehir'de, İnkılâpçı Bir Öğretmen Habib Arıöz**, Ankara, 1956.

_____, **Atatürk Kırşehir'de**, Ankara 1956.

_____, **Kırşehir Tarihi Üzerine Tarih Araştırmaları I**, Kayseri, 1961.

_____, **Tarihte Kırşehir, Gülşehri ve Babailer, Ahiler, Bektaşiler**, İstanbul, 1948.

Gazeteler

Nural, Hilmi, "Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti (1), 24 Kânunuevvel 1335", **Kırşehir'in Sesi**, 12 Şubat 1987.

Kırşehir'in Sesi, Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti" (2), 19 Şubat, 1987.

Kırşehir'in Sesi, Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti" (3), 26 Şubat 1987.

Kırşehir'in Sesi, Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti" (4), 5 Mart 1987.

Kırşehir'in Sesi, Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti" (5), 12 Mart 1987.

Kırşehir'in Sesi, Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti" (6), 19 Mart 1987.

Kırşehir'in Sesi, Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti" (7), 26 Mart 1987.

Kırşehir'in Sesi, Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti" (8), 2 Nisan 1987.

Kırşehir'in Sesi, Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti" (9), 16 Nisan 1987.

Kırşehir'in Sesi, Atatürk'ün Kırşehir'i İlk Ziyareti" (10), 7 Mayıs 1987.

Tarım, Cevat Hakkı, "Millî Mücadele Tarihimizde Kırşehir", 8 Temmuz 1959.

_____, **Kırşehir Vilayet Gazetesi**, 15 Temmuz 1959.

_____, **Kırşehir Vilayet Gazetesi**, 9 Eylül 1959.

_____, Atatürk'ün Kırşehir'e Gelişlerinin 41. Yıldönümünü Kutlarken", **Kırşehir Vilayet Gazetesi**, 21 Aralık 1960.

